

Với sự xuất hiện của đại dịch COVID-19, Liên minh châu Âu (EU), cũng như phần còn lại của thế giới, đang trải qua một cuộc khủng hoảng chưa từng có, trong đó sự tàn phá về người, sự thiệt hại về kinh tế và chính trị hết sức nặng nề.

Biện pháp phong tỏa nghiêm ngặt được áp dụng đối với hơn một nửa dân số EU và quyết định đóng cửa biên giới với các nước bên ngoài EU trong 30 ngày đã cho thấy rõ những khó khăn mà các nhà lãnh đạo EU phải đối mặt. Trước sự nghiêm trọng của tình hình, khi cuộc khủng hoảng y tế chưa từng có này chuyển thành một cuộc khủng hoảng kinh tế lớn, EU đang nỗ lực triển khai hiệu quả những phương thức ứng phó khác nhau. Những khả năng hành động của EU phần lớn phụ thuộc

vào các ncc thành viên và ý chí cùng chung tay hành đng cua h, c th, ph thu vào các bin pháp thc hi n c p đ quc gia và trên toàn châu Âu.

1.Thi k ng pho voi khng hong

Mt cuc khng hong bt ng

Dch viem đng hô h p c p do virus SARS-CoV-2 gây ra (COVID-19) bt ngu n t Trung Quc và bùng phát ở châu Âu vào ngày 25/1. Ngày 25/2, 1 tháng sau trng h p m c COVID-19 đ u tiên đ c phát hi n, Trung tâm phòng chng dch bnh châu Âu đã ghi nh n 275 ca bnh. Tính đ n ngày 30/3, trên toàn th gi i đã có 715.660 trng h p m c bnh và 33.579 trng h p t vong, trong đó châu Âu có 359.102 ca nhi m và 23.461 ca t vong. Cuc khng hong y t này, do v y, đã tr thành mt cuc khng hong bt ng, đe d a tính mng cua hàng tri u ngu i dân các ncc EU. n nay, t t c các ncc EU đ u áp đ t các bin pháp h n ch đ i l i và t t p đ ng ngu i.

Nhi u cách ng pho

c p đ châu Âu, sáng ki n đ u tiên đ c thc hi n vào ngày 1/2, v i vi c y ban châu Âu (EC) huy đng 10 tri u euro cho ho t đng nghi n c u tìm v c-xin chng virus SARS-CoV-2. Ngày 24/2, EC đã công b g i vi n tr tr giá 232 tri u euro cho ho t đng nghi n c u, h tr T ch c y t th gi i (WHO), Trung Quc và các ncc đ i tác ở châu Phi, cng nh cho ho t đng đ n ngu i châu Âu h i hng t Trung Quc. Ngày 2/3, sau khi v t ng ng 2.000 trng h p m c COVID-19 ở châu Âu, Ch t ch EC Ursula von der Leyen đã thành l p đ i ph n ng g m 5 y viên châu Âu. T ngày 2/3, đánh d u s kh i đ u cua vi c huy đng s tham gia cua các th ch châu Âu, EU đã tri n khai mt lo t công c, ch y u t p trung vào vi c kh c ph c nhng h u qu cua đ i dch. EC đã chi 140 tri u euro cho ho t đng nghi n c u tìm ra v c-xin phòng chng COVID-19 và tri n khai sáng ki n đ u t tr giá 37 t euro nh mt bin pháp h tr các n n kinh t thành viên tr c tác đng cua dch COVID-19. EC cng đ xu t t m ng ng vi c áp đng các quy t c tài khóa cua Hi p cc n đnh và tng trng – bin pháp này đ c các ncc thành viên nh t trí thông qua vào ngày 23/3, và n i l ng các quy t c vi n tr nhà ncc nh m h tr các doanh nghi p.

Ngân hàng trung ương châu Âu dành hơn 1.000 tỷ euro để hỗ trợ nền kinh tế

Ngày 12/3, Chủ tịch Ngân hàng trung ương châu Âu (ECB), Christine Lagarde đã công bố các biện pháp hỗ trợ tài chính cho các ngân hàng và gói thu mua trái phiếu và tín dụng trị giá 120 tỷ euro để hỗ trợ hoạt động kinh tế. Trước mặt để nghiêm trọng của cuộc khủng hoảng kinh tế và nguy cơ thiêu thanh khoản, ECB đã quyết định thực hiện "chương trình thu mua khẩn cấp chống đối dịch" trị giá 750 tỷ euro từ nay cho đến hết năm 2020 để mua trái phiếu chính phủ và trái phiếu doanh nghiệp. Như vậy, ECB đã chi 870 tỷ euro, chia kỳ đến 20 tỷ euro mỗi tháng của chương trình thu mua trái phiếu (đầu tiên được vào ngày 1/11/2019), để duy trì hoạt động kinh tế trong Khu vực đồng euro. Những biện pháp tài chính này chiếm 7,3% GDP của Khu vực đồng euro. Đó là một chương trình hỗ trợ chưa từng có và với quy mô rất lớn. Về phần mình, Ngân hàng đầu tư châu Âu (EIB) đã dự xuất một kế hoạch tài trợ trị giá 40 tỷ euro cho các doanh nghiệp châu Âu, thông qua việc áp dụng các khoản vay bất cứ (khoản vay ngắn hạn được sử dụng cho tất cả khi một cá nhân hay một doanh nghiệp cũng có được khoản tài chính dài hạn hoặc thanh toán được các nghĩa vụ nợ hiện tại - ND), hoãn thời hạn trả nợ và nhiều biện pháp khác nhằm giúp quyết các vấn đề về thanh khoản và vấn đề lưu động.

... thế nhưng, các nước thành viên vẫn rơi vào sự hỗn loạn

Tuy nhiên, tất cả các biện pháp trên không ngăn được cảm giác rùng rợn châu Âu đã không hành động kịp thời và rơi loạn, khi châu lục này đã trở thành tâm dịch với số người tử vong vượt quá số người tử vong được thống kê ở Trung Quốc. Các nước châu Âu đã mất vài năm để đối phó với cuộc khủng hoảng tài chính từ năm 2008 đến năm 2012, và mất vài tháng để ngăn chặn cuộc khủng hoảng di cư giai đoạn 2015-2016. Lần này, phần lớn của châu Âu là một vấn đề có tính thời sự để cứu sống những người bệnh, báo động các hệ thống y tế, hỗ trợ nền kinh tế và duy trì sự vận hành trơn tru của EU. Chủ tịch Hội đồng châu Âu Charles Michel đã thừa nhận: "Cách đây một thời gian ngắn, nhiều nước châu Âu đã cảm nhận được rằng hệ đang đối mặt với một cuộc khủng hoảng nghiêm trọng, những hệ quả nhận thức được rằng cuộc khủng hoảng này kinh hoàng đến nỗi nó đòi hỏi phải có những cách ứng phó đặc biệt".

Giới quyết sự cố ý từ không thực thm quyền của EU, và EC không được trang bị để có thể ngay lập tức ứng phó với đối dịch. Về lại, trước tình trạng khẩn cấp, với

Nỗi lo sợ về sự quá tải các cơ sở y tế và thiêu trạng thất bại, các nước thành viên EU đã hành động thiêu như quán, và đôi khi gây bất lợi cho nhau. Pháp và Đức đã quyết định chặn việc xuất khẩu các thiết bị bảo hộ mà họ ra đã có thể giúp ngăn chặn sự bùng phát dịch bệnh ở Ý. Kể từ ngày 24/3, 14 quốc gia đã thiết lập các giới hạn biên giới, và một số nước, như Ba Lan, đã triển khai quân đội tại biên giới để ngăn chặn sự lây lan của dịch bệnh.

Bù qua những kêu gọi phối hợp, các nước thành viên EU đã không thống nhất về những biện pháp y tế, cũng như việc để thực hiện chúng cần có vào diện biên của dịch bệnh. Những cách tiếp cận khác biệt và những tình huống chính trị khác nhau đã dẫn đến những quyết định hoàn toàn chỉ định thuần mang tính quốc gia, không đáp ứng được yêu cầu ông phó với tình hình trong phạm vi châu lục và toàn cầu, cũng như không phù hợp với thực tế về một dịch bệnh đang lây lan với những ổ dịch trong khu vực.

Cách thức tiếp cận cuộc khủng hoảng vì dịch COVID-19 của các nước thành viên EU phản ánh những quan điểm khác biệt trong các lĩnh vực khác nhau: các nước Trung Âu, có thể tổng hợp bảo thủ hơn, đã nhanh chóng đóng cửa biên giới và áp đặt các giới hạn đối với người dân ngay từ rất sớm khi dịch COVID-19 mới xuất hiện; Hà Lan và Thụy Sĩ, các nước có thể tổng hợp tự do hơn, là những nước cuối cùng thực hiện các biện pháp nhằm hạn chế sự lây lan của virus SARS-CoV-2. Còn lại, các nước như Đức đã đóng cửa trường học và các địa điểm công cộng, nhưng không áp đặt biện pháp cách ly người dân.

Hơn nữa, do các quyết định chỉ định phong của một số nước thành viên, cuộc khủng hoảng đã chuyển từ các vấn đề về y tế và trật tự công sang vấn đề về hoạt động của Khu vực Schengen và của thị trường chung châu Âu – vốn là hai trong số các nền tảng của tiến trình xây dựng Cộng đồng châu Âu. Việc thất bại kiểm soát biên giới cũng cản trở hoạt động vốn thể hiện hàng hóa và trạng thất bại y tế.

Ngày 2/3, nhóm phản ông của EU đã được thành lập, gồm ủy viên phụ trách quản lý khủng hoảng Janez Lenarcic, ủy viên phụ trách y tế Stella Kyriakides, ủy viên phụ trách các vấn đề nội vụ Ylva Johansson, ủy viên phụ trách giao thông vốn tại Adina Valean và ủy viên phụ trách các vấn đề kinh tế Paolo Gentiloni. Ủy viên thị trường nội bộ EU Thierry Breton đã phối hợp để khôi phục việc vận chuyển trạng thất bại y tế giữa các nước thành viên. EC đã quyết định rõ những quy tắc đi lại của người dân trong Khu vực Schengen, thiết lập các "hành lang xanh" để lưu thông hàng hóa thất bại qua biên giới, yêu cầu Ba Lan cho phép công dân Estonia, Latvia và Litva

đi qua lãnh thổ Ba Lan để trở về nước. Quan trọng hơn, tác động vô kinh tế của cuộc khủng hoảng cũng đã buộc Ủy viên EU phụ trách vận động chính trị Margrethe Vestager phải nhìn nhận các quy tắc và vận động của nhà nước. Ủy viên thương mại Phil Hogan đang nỗ lực hết sức để có thể duy trì sự vận hành suôn sẻ của hoạt động thương mại quốc tế, như đã được đề cập trong một cuộc họp trực tuyến của các nhà lãnh đạo G7.

Tất cả những vận động nói trên đã thôi thúc EC triển khai việc phải hợp quản lý các trang thị trường bọ y tế. Trước tiên, EC đẩy nhanh tốc độ mua sắm để cung cấp trang thiết bị bảo hộ cho các nước thành viên. Ngày 19/3, EC đã thiết lập kho thiết bị y tế chiến lược. Sau nhiều tuần, tình đoàn kết châu Âu đã được thể hiện rõ nét hơn. Các bệnh viện ở Đức, Luxembourg và Thụy Sĩ đã tiếp nhận các bệnh nhân đến từ miền đông nước Pháp. Các công ty thiết bị y tế ở Ý và tiếp nhận các bệnh nhân Ý. Cộng hòa Séc đã gửi thiết bị bảo hộ đến Ý và Tây Ban Nha.

Những sự thiêu tính tế chế của các nước thành viên, sự chậm trễ trong việc phải hợp và tình trạng thiêu trang thiết bị y tế ở một số khu vực nhất định đã che khuất những gì đang diễn ra ở cấp độ châu Âu khi mà sự ngổ ngàng tế vong vì dịch bệnh này đang tăng lên mỗi ngày. Theo một cuộc thăm dò được công bố ngày 19/3, chỉ 35% người dân Ý đánh giá tích cực về vai trò của EU. Cùng lúc, các thị chế của EU, như thương mại, đã không thể đi theo với người dân, cho dù Chủ tịch EC đã có nhiều nỗ lực. Trung Quốc, Cuba và Nga lại là những nước được nhắc đến nhiều trên trang nhất các tờ nhật báo của Ý khi đã dành cho Ý sự vận trợ, tuy không phải luôn là vận trợ vô điều kiện. Thế nhưng, không ai có thể gọi thích được việc EU, trong khi Ý là nước thành viên, đã gửi 56 tấn hàng vận trợ cho Trung Quốc vào tuần thứ hai của tháng 2/2020. Ngoài ra, các cuộc tấn công mạng từ Nga đã ảnh hưởng đến một số bệnh viện và dịch vụ công cộng, đặc biệt là trong lĩnh vực y tế; các tài khoản giả (troll factory) đã tham gia vào các chiến dịch tuyên truyền chính thức của Nga để tiếp tục thông tin sai lệch nhằm gia tăng sự hỗn loạn trên lãnh thổ châu Âu. Những hành động sai trái này đáng nhận được những phản ứng mạnh mẽ hơn vì Nga cũng sự sấm càn sự hại trở tế bên ngoài.

2. Vượt qua khủng hoảng

Để thoát khỏi cuộc khủng hoảng y tế, sự lựa chọn chủ yếu ở châu Âu là nỗ lực ngăn chặn đại dịch thông qua các biện pháp giới hạn đi lại và phong tỏa. Tuy nhiên, đó không phải là một sự lựa chọn được động tâm nhất trí, bởi một số nước như Hà Lan và Thụy Sĩ đã không sẵn lòng những biện pháp trên. Do vậy, việc đưa châu Âu

"trở về tình trạng bình thường" và lo ngại bùng phát dịch bệnh sẽ mất nhiều thời gian và gặp nhiều trở ngại.

Phối hợp các nền kinh tế

Lựa chọn cho cuộc khủng hoảng kinh tế năm trong tay chính phủ các nước và Cộng đồng châu Âu. Việc điều phối các chính sách ngân sách và tài khóa là rất cần thiết, mà không cần phải chờ tới khi dịch bùng phát, để đảm bảo một sự phối hợp lâu dài, cho phép không làm trầm trọng thêm những sự mất cân bằng trong Khu vực đồng euro và giữa Khu vực đồng euro với các nước bên ngoài. Các kế hoạch quốc gia đã được thông qua, với sự tín nhiệm đồng 2% GDP của EU, thể hiện sự phân công minh mẫn của các chính phủ.

Các công cụ hỗ trợ các nước thành viên đã bắt đầu thông qua một số gói hỗ trợ. Quyết định ngân sách hiện các ngân hàng và được nêu trong Hiệp ước ổn định và tăng trưởng để dành chi tiêu cho COVID-19 là một quyết định đáng được khích lệ. Việc sử dụng tín dụng Cơ chế bình ổn châu Âu (ESM) – có nguồn vốn 410 tỷ euro (và có khả năng huy động được 700 tỷ euro) – cũng cần được khai thác. Bất chấp sự miễn cưỡng của Hà Lan và Áo, ngày 24/3, Bộ trưởng Tài chính các nước châu Âu đã bắt đầu xây dựng các gói tín dụng ESM.

Nội bộ của châu Âu sẽ diễn ra trong một môi trường quốc tế được đánh dấu bởi sự liên minh hơn của các ngân hàng và sự cạnh tranh nhiều hơn giữa các nước và các khu vực. Việc triển khai hệ thống trái phiếu kho bạc châu Âu, mà Đức, Hà Lan và Áo không đồng tình, có thể là cần thiết để mang lại lợi ích cho Khu vực đồng euro những đóng góp tài chính để không để một nước thành viên nào bắt đầu thông qua những bất ổn của nền kinh tế toàn cầu. Những công cụ chính sách số tiền tại giữa các nhà kinh tế và các nhà sinh thái, giữa những người mua thúc đẩy nhanh quá trình "khí cacbon" ở châu Âu và những người mua khô hạn phức tạp đồng kinh tế trước tiên. Những châu Âu trước hết cần lấy lại vị thế trong môi trường cạnh tranh thế giới và cũng cần mô hình của mình, để biết trước Trung Quốc – quốc gia chịu trách nhiệm về cuộc khủng hoảng những đang tìm cách làm cho điều này bị lãng quên. Mua vậy, các nước châu Âu cần xây dựng một chính sách công nghiệp và thương mại thực sự làm nền tảng cho tham vọng chính trị chung của châu lục này.

Định đoán các cuộc khủng hoảng

EU cần có bước tiến xa hơn và cần bắt đầu việc định đoán các cuộc khủng hoảng trong tương lai. Ngay khi có thể, các nước thành viên và các thể chế của EU cần tính đến những kịch bản "thiên nga đen", những sự kiện khó lường trước với những hậu quả khôn lường và chuẩn bị các kế hoạch khẩn cấp với dịch tễ học, công nghệ, khí hậu và trong môi trường vật chất mà sự ổn định của EU và tính mạng của các công dân EU có thể bị đe dọa. COVID-19 sẽ cho thấy rằng không có kịch bản nào không thể xảy ra và không có cuộc khủng hoảng nào chỉ có thể được giải quyết bằng phạm vi quốc gia. Để chuẩn bị cho tương lai, EU cần ưu tiên định việc định đoán vai trò của mỗi nước, xây dựng các kế hoạch và các nguồn dự trữ tài nguyên, hàng hóa và trang thiết bị.

Trong thời gian đầu, EU có thể phát huy vai trò của các cơ chế hiện có và xác định rõ phạm vi thẩm quyền lý khủng hoảng. RescEU, hệ thống ứng phó thiên tai của châu Âu, được triển khai năm 2017 để ứng phó với hỏa hoạn và các thảm họa thiên nhiên khác, cũng có thể được sử dụng để hỗ trợ các nước thành viên đối phó với các đại dịch hoặc các tình huống nguy hiểm khác đe dọa tính mạng của người dân trong cộng đồng EU. Tương tự, Điều 222 của Hiệp ước vận hành EU quy định "EU được quyền huy động mọi phương tiện, bao gồm các phương tiện quân sự của các nước thành viên để hỗ trợ một nước thành viên trong lãnh thổ EU theo đúng nghĩa của nhà chức trách nước này trong trường hợp xảy ra thảm họa thiên nhiên hay thảm họa nhân đạo". Ủy ban châu Âu và Hội đồng châu Âu lẽ ra đã có thể sử dụng điều khoản này để làm giảm bớt cơn sốt hàng rong ở Ý, thảm chí ở Tây Ban Nha, và hơn nữa sự tàn phá về người và kinh tế mà dịch COVID-19 gây ra.

Một trong giải pháp để đối phó với cuộc khủng hoảng hiện nay liên quan đến các hoạt động của công dân. Ở châu Á cũng như châu Âu và Mỹ, những biện pháp khác nhau đã được áp dụng bao gồm sự hạn chế nghiêm ngặt các hoạt động của người dân: biện pháp phong tỏa ở Trung Quốc, châu Âu và một số bang của Mỹ, đóng cửa các biên giới ở châu Âu, sử dụng công nghệ nhận diện khuôn mặt ở Trung Quốc, giám sát hoạt động đi lại của người bệnh ở Hàn Quốc, giám sát hoạt động đi lại của người nước ngoài tại Đài Loan. Việc hàng loạt nước ban bố tình trạng khẩn cấp đã kéo theo những giải pháp khác biệt đối với sự di chuyển. Châu Á đã sử dụng các ứng dụng công nghệ để giám sát việc đi lại và dự đoán hướng di chuyển của người dân. Áo và Ý cũng đã thực hiện biện pháp này trong bối cảnh dịch bệnh lan rộng. Và một số chính phủ, chẳng hạn như Chính phủ Hungary, nơi tình trạng khẩn cấp có thể được kéo dài vô thời hạn. Người dân châu Âu cần suy nghĩ về phương thức quản lý nhanh chóng và hiệu quả hơn một cuộc khủng hoảng tương tự mà không làm
ảnh hưởng lâu dài đến các hoạt

định của người dân.

Phát triển chủ quyền công nghiệp

Việc chính phủ các nước và khu vực tự nhân, được biết trong lĩnh vực y tế, sự đóng góp trí tuệ nhân tạo cũng sẽ đặt ra những vấn đề về pháp lý, đạo đức, chính trị và kinh tế. Phát triển trí tuệ nhân tạo và xây dựng một chiến lược dữ liệu công nghiệp hiệu quả, từng là những ưu tiên của EC, cần phải được tiếp tục để đảm bảo sự tồn tại của một ngành công nghiệp châu Âu trong một lĩnh vực hiện đang đóng vai trò sống còn, duy trì những tiêu chuẩn phù hợp với luật pháp và các giá trị châu Âu cũng cần được ưu tiên. Đại dịch COVID-19 sẽ buộc là một châu Âu để tồn tại thông qua quá trình thu hút vào bên ngoài, kể cả về thu hút nhân lực và các thị trường y tế. Đồng nghiệp như Pháp, Đức, Ba Lan và Cộng hòa Séc có khả năng sản xuất khẩu trang y tế, những việc sẽ không thể cung cấp cho các nhân viên y tế và toàn bộ người dân. Người dân châu Âu phải nghĩ đến cách ứng phó trước bất kỳ tình huống bất ngờ nào, cả thị trường, họ phải xác định những lĩnh vực, những mặt hàng và thị trường cho phép họ đổi phó với bất kỳ cuộc khủng hoảng nào trong tương lai một cách được lập, và có khả năng hỗ trợ những công dân đang cần sự cứu trợ. Chiến lược công nghiệp mà Ủy viên châu Âu phụ trách chính sách công nghiệp Thierry Breton trình bày vào ngày 10/3 đã cung cấp một nền tảng vững chắc các giải pháp cho các nhà lãnh đạo châu Âu suy ngẫm và thực hiện trên cơ sở những bài học rút ra từ cuộc khủng hoảng này.

Củng cố tâm lý thu hút về châu Âu

Từng sự người tự vong do dịch COVID-19 chưa được thông kê đầy đủ và chính xác, những giải pháp hiện tại để ứng phó với những mức độ khác nhau, cùng những hậu quả kinh tế và xã hội của dịch bệnh này đã tác động đến tâm lý và sự gắn kết các xã hội châu Âu. Những biện pháp hiện tại để đi lại và phong tỏa mà chính phủ các nước đang thực hiện để với cá nhân và các công dân có thể làm gia tăng những công tác xã hội, trong khi tiếp tục và bền chặt của sự phục hồi kinh tế cần có sự gắn kết xã hội ở mọi cấp độ. Trong bối cảnh biến đổi vào thời kỳ chuyển giao kỹ thuật số - vốn kéo theo những đảo lộn về kinh tế, và xã hội, EU cũng cần củng cố tâm lý của công dân người dân châu Âu. Ngoài ra, cũng cần chú ý đến cảm giác bất an của một số công dân, được biết là Ý, và tác động của cuộc khủng hoảng đối với những nhân tố mang tính tập thể của châu Âu. Các nhà lãnh đạo châu Âu cần phải báo về ý tưởng xây dựng châu Âu thông qua các dự án cả thị trường, để đổi phó với những người theo chủ nghĩa hoài nghi châu Âu.

Vài ngày trước khi trường hợp mắc COVID-19 đầu tiên xuất hiện trên lãnh thổ EU, các nguyên thủ quốc gia và thủ tướng chính phủ đã kết thúc 36 giờ thảo luận mà không đi đến thống nhất về ngân sách EU cho giai đoạn 2021-2027. Khi Hội đồng châu Âu tập thể hội nghị trực tuyến vào ngày 26/3 đã bàn về cách thức ông phó với khủng hoảng, cuộc thảo luận về ngân sách, dù rất cấp thiết, cũng đã không đem lại kết quả nào. Nếu nhìn về tương lai, các nhà lãnh đạo châu Âu còn nhiều việc phải làm để khôi phục lại dự án châu Âu. Dự án ngân sách châu Âu giai đoạn 7 năm, với ngân sách được dự xuất là mức 1,074% Tổng thu nhập quốc dân (GNI) của khối, vẫn đang trong quá trình thảo luận từ hồi tháng 2/2020, sẽ không đáp ứng được những nhu cầu của EU và những mong đợi của người dân châu Âu. Cần có một ngân sách lớn hơn nữa. Nguồn lực tài chính, và cả tham vọng, tình đoàn kết, lòng ý chí chính trị sẽ là những yếu tố cần thiết để vượt qua được thách thức, mang lại sự phồn thịnh cho EU, cũng như đem báo những lợi ích chính trị của EU trong một thế giới còn nhiều biến động.

Theo Trung tâm nghiên cứu châu Âu Schuman-Robert ([CERS](#))

Minh Anh (gt)